

Monika Kavalir

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
monika.kavalir@ff.uni-lj.si

UDK: 811.111'374:378

RABA ENO- IN DVOJEZIČNIH SLOVARJEV MED ŠTUDENTI ANGLISTIKE

Članek prinaša rezultate raziskave o rabi slovarjev med študenti prvega letnika anglistike Univerze v Ljubljani. Podane so ugotovitve glede rabe tiskanih in elektronskih oziroma spletnih slovarjev in tipa slovarjev, ki jih študenti najpogosteje uporabljajo. Pregledu ugotovitev sledi komentar, ki opozarja na vprašanja, pomembna tako v osnovnem in srednjem šolstvu kot na terciarnih ustanovah.

METODOLOGIJA

Podatki, podani v pričujočem članku, so bili zbrani v okviru projekta *Produktivna raba tezasrov* (Adriana Mezeg, Monika Kavalir, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, november 2009). V raziskavo je bilo vključenih 32 od skupno 177 vpisanih študentov prvega letnika anglistike v študijskem letu 2009/2010 (dve od osmih skupin predmeta Jezik v rabi 1).

Študenti so individualno doma izpolnili vprašalnik, ki je vključeval tudi vprašanje, katere eno- in dvojezične angleške slovarje uporabljajo in kako pogosto. Pri tem so morali navesti naslov in avtorje slovarja ter založnika (pri knjižnih in elektronskih slovarjih) oziroma spletni naslov (pri spletnih slovarjih).

Študenti so v razpredelnico vpisali bibliografske podatke o posameznem slovarju in označili pogostnost rabe. Navedene možnosti so bile: *enkrat letno; nekajkrat na leto; enkrat mesečno; nekajkrat na mesec; enkrat na teden; nekajkrat na teden; vsak dan*. Za izpolnjevanje vprašalnika so imeli na voljo tri tedne.

PREGLED REZULTATOV

Študenti so v odgovorih navedli 135 virov, od tega 56 različnih (pri tem se različne izdaje enega slovarja štejejo za isti vir). Študent, ki je navedel najmanj slovarjev, je naštel enega, največje število navedenih slovarjev je bilo 12. V povprečju so študenti navedli 4,1 vira.

Med navedenimi viri je bilo 63 angleško-angleških splošnih slovarjev, 11 angleško-angleških specializiranih slovarjev, 45 dvojezičnih slovensko-angleških in angleško-slovenskih slovarjev, 6 dvojezičnih slovarjev z drugimi jezikovnimi kom-

binacijami¹ in 10 drugih virov. Navedeni viri so vključevali 36 tiskanih virov, 38 tiskanih oz. elektronskih virov,² in 61 spletnih virov.

11 študentov je v odgovoru za vsaj enega od virov navedlo, da ga uporabljajo vsak dan, 18 študentov je bilo takšnih, da nobenega od slovarjev ne uporabljajo vsak dan, zato pa vsaj enega uporabljajo nekajkrat na teden. Dva študenta sta kot najvišjo pogostnost za posamezni vir navedla enkrat na teden, v enem primeru pa je bila najvišja pogostnost rabe nekajkrat na mesec.

ANGLEŠKO-ANGLEŠKI SPLOŠNI SLOVARJI

Angleško-angleške splošne slovarje so študenti v svojih odgovorih navedli 63-krat, skupaj pa so zabeležili 21 različnih slovarjev (10 tiskanih oz. elektronskih in 11 spletnih). Navedeni slovarji so jim bili v 19 primerih dosegljivi v tiskani in/ali elektronski izdaji (11 primerkov dosegljivih samo v tiskani izdaji, 7 v tiskani in elektronski izdaji, 1 v elektronski izdaji) in v 44 primerih v spletni obliki.

Pogostnost navedbe tiskanih oz. elektronskih slovarjev prikazuje Razpredelnica 1:

Razpredelnica 1: Pogostnost navedbe tiskanih oziroma elektronskih slovarjev

Slovar	Frekvenca
<i>Oxford Advanced Learner's Dictionary of English</i> . A. S. Hornby (ur.). Oxford: Oxford UP. 1986–2005. Od l. 2000 s priloženim CD-ROMOM.	6
<i>Collins Cobuild Advanced Learner's Dictionary</i> . Glasgow: HarperCollins. 2003–2006. S priloženim CD-ROMOM.	4
<i>Oxford Wordpower Dictionary</i> . M. Steel (ur.). Oxford: Oxford UP. 2000.	2
<i>Cambridge Learner's Dictionary</i> . Cambridge: Cambridge UP. 2004.	1
<i>Collins Cobuild English Dictionary</i> . J. Sinclair (ur.). London: HarperCollins. 1995.	1
<i>Collins Cobuild English Language Dictionary</i> . J. Sinclair (ur.). London: Collins in Stuttgart: Klett. 1987.	1
<i>Illustrated Oxford Dictionary</i> . Oxford in New York: Oxford UP. 2003.	1
<i>Longman Exams Dictionary</i> . Harlow: Pearson Longman. 2006. S priloženim CD-ROMOM.	1
<i>The Penguin English Dictionary: Angleško-angleški slovar</i> . R. E. Allen (ur.). Ljubljana: Mladinska knjiga. 2005.	1
<i>Webster's Ninth New Collegiate Dictionary</i> . Springfield: Merriam-Webster. 1986.	1
Skupaj:	19

¹ Trije od sodelujočih študentov kot materni jezik niso navedli slovenščine, temveč drug jezik. V vseh primerih dvojezičnih slovarjev z drugo jezikovno kombinacijo gre za kombinacijo z maternim jezikom študenta.

² Tu gre predvsem za tiskane angleško-angleške slovarje s priloženo elektronsko različico na CD-ROMU oziroma za dvojezične slovarje, ki obstajajo tudi v elektronski obliki. Študenti so ponekod označevali, katero različico uporabljajo, za nekatere primere pa je to nemogoče enoznačno določiti.

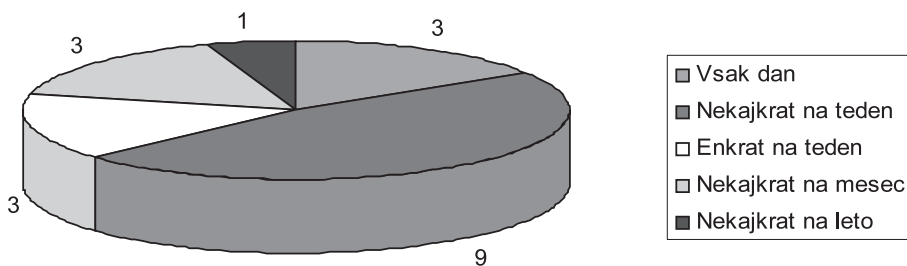
Med spletnimi slovarji, ki so jih navedli študenti, so bili:

Razpredelnica 2: Pogostnost navedbe spletnih slovarjev

Slovar	Frekvenca
<i>Merriam-Webster Online Dictionary</i> (merriam-webster.com)	16
<i>Dictionary.com</i> (dictionary.com)	8
<i>Cambridge Advanced Learner's Dictionary</i> (dictionary.cambridge.org)	6
<i>The Free Dictionary</i> (thefreedictionary.com)	4
<i>Oxford English Dictionary</i> (oed.com)	4
<i>Longman English Dictionary Online</i> (ldoceonline.com)	1
<i>LookWayUp Online Dictionary/Thesaurus with Spelling Correction</i> (lookwayup.com)	1
<i>Ninjawords</i> (ninjawords.com)	1
<i>One Look Dictionary Search</i> (onelook.com)	1
<i>Webster's Online Dictionary</i> (websters-online-dictionary.com)	1
<i>YourDictionary</i> (yourdictionary.com)	1
Skupaj:	44

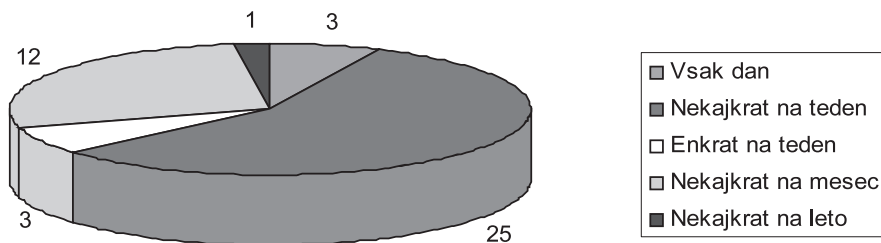
Pogostnost rabe tiskanih in elektronskih slovarjev je razvidna iz Prikaza 1. Edina slovarja, ki ju (posamezni) študenti uporabljajo vsak dan, sta *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* in *Collins Cobuild English Language Dictionary*.

Prikaz 1: Pogostnost rabe tiskanih oziroma elektronskih slovarjev

Pri spletnih slovarjih je razporeditev razvidna iz Prikaza 2. Slovar, ki ga študentje uporabljajo vsak dan, je v vseh treh primerih *Merriam-Webster Online Dictionary*.

Prikaz 2: Pogostnost rabe spletnih slovarjev

ANGLEŠKO-ANGLEŠKI SPECIALIZIRANI SLOVARJI

Med 11 navedenimi primerki angleško-angleških specializiranih slovarjev se je pojavilo 5 tipov:

- Slovarji idiomov: 1 tiskana izdaja (Cowie, A. P. idr. *Oxford Dictionary of English Idioms*. Oxford: Oxford UP. 2007.), 1 elektronska izdaja (Walter, Elizabeth (ur.) *Cambridge International Dictionary of Idioms*. Cambridge in New York: Cambridge UP. Elektronska izdaja. 1998.) in dvakrat spletni slovar (*The Free Dictionary Idiom Dictionary*, idioms.thefreedictionary.com).
- Slovarji izgovorjave: dvakrat *Longman Pronunciation Dictionary* (J. C. Wells. Harlow: Longman. 2008.) in enkrat *Cambridge English Pronouncing Dictionary* (D. Jones. Cambridge: Cambridge UP. 2005.); v vseh treh primerih je šlo za tiskane izdaje.
- Slovarja posameznih socialnih zvrsti: 1 tiskani (Spears, R. A. *NTC's Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions*. Lincolnwood: National Textbook Company. 1989.) in 1 spletni (*Urban Dictionary*, urbandictionary.com) slovar.
- Slikovni slovar: 1 tiskani slovar (Metcalf, J. (ur.) *Ilustrirani angleški slovar Oxford*. Ljubljana: DZS, 2003.).
- Tezaver: 1 spletni slovar (*Thesaurus.com*, thesaurus.com).

DVOJEZIČNI SLOVARJI

Dvojezične slovarje v kombinaciji slovenščine in angleščine so študenti v svojih odgovorih navedli 45-krat,³ skupaj pa so zabeležili 14 različnih slovarjev, 11 tiskanih oz. elektronskih, 1 v elektronski in 2 v spletni obliki.⁴ Pogostnost navedbe prikazuje Razpredelnica 3. Poleg teh so študenti, katerih materni jezik ni slovenščina, navedli še 6 dvojezičnih slovarjev v kombinaciji s hrvaščino oz. makedonščino.

Razpredelnica 3: Pogostnost rabe dvojezičnih slovarjev

Slovar	Frekvenca
<i>Angleško-slovenski in slovensko-angleški moderni slovar</i> . D. Komac. Ljubljana: Cankarjeva založba. 1995–2009.	11
<i>Veliki angleško-slovenski slovar</i> . A. Grad, R. Škerlj in N. Vitorovič. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 1997–2004. Od l. 1997 tudi v elektronski obliki.	11
<i>Slovensko-angleški slovar</i> . A. Grad in H. Leeming. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 1995–2006. Od l. 1996 tudi v elektronski obliki.	6
<i>Angleško-slovenski in slovensko-angleški slovar</i> . D. Komac in R. Škerlj. Ljubljana: Cankarjeva založba. 1975–1992.	3
<i>Password: English Dictionary for Speakers of Slovenian</i> . B. Madžarevič (ur.). Ljubljana: Državna založba Slovenije. 1992–1993. V elektronski obliki le kot del pregledovalnika podatkovnih zbirk ASP32 (Amebis, 1993–2005).	3
<i>Angleško-slovenski, slovensko-angleški slovar</i> . A. Grad. Maribor: Obzorja. 2002–2008.	2
<i>Spletni slovar</i> (www.spletni-slovar.com)	2
<i>Angleško-slovenski, slovensko-angleški žepni slovar</i> . B. Potočnik. Ljubljana: Mladinska knjiga. 2005.	1
<i>Brezplačni spletni slovarji PONS</i> (www.pons.si)	1
<i>Dvosmerni angleški in slovenski slovarček</i> . M. Orožen Adamič in W. Tuttle. Ljubljana: Amebis. 1996. Elektronski vir (disketa).	1
<i>Mali angleško-slovenski & slovensko-angleški slovar</i> . N. Drinovec Sever (ur.). Ljubljana: Državna založba Slovenije. 2008.	1
<i>Mali angleško-slovenski slovar</i> . S. Krek (ur.). Ljubljana: Mladinska knjiga. 2004.	1
<i>Šolski slovar PONS. Angleščina: angleško-slovenski in slovensko-angleški</i> . Ljubljana: Rokus Klett. 2008.	1
<i>Veliki slovensko-angleški slovar</i> . A. Grad. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 1982.	1
Skupaj:	45

³ V resnici 43-krat, saj je eden od študentov kot vir navedel pregledovalnik podatkovnih zbirk ASP32, ki vključuje tri dvojezične slovarje v kombinaciji z angleščino.

⁴ Če bi upoštevali, da se določeni slovarji v resnici navezujejo na predhodnika, vendar je prišlo do zamenjave avtorjev, je različnih slovarjev 12.

Med slovarji, ki posredujejo med angleščino in slovenščino, sta le dva, ki ju študenti uporabljajo vsak dan, in sicer elektronska izdaja *Velikega angleško-slovenskega slovarja* Antona Grada, Ružene Škerlj in Nade Vitorovič (3 študenti) ter *Angleško-slovenski in slovensko-angleški slovar* Daše Komac (1 študent).⁵ Trije študenti nekajkrat na teden uporabljajo elektronsko izdajo *Slovensko-angleškega slovarja* Antona Grada in Henryja Leeminga, po en študent pa tako pogosto uporablja še Gradov *Angleško-slovenski in slovensko-angleški slovar*, *Angleško-slovenski in slovensko-angleški slovar* avtoric Daše Komac in Ružene Škerlj, *Password: English Dictionary for Speakers of Slovenian* in *Spletni slovar*.

DRUGI VIRI

Študenti so v seznamu slovarjev, ki jih uporabljajo, navedli tudi vrsto drugih virov, ki ne ustrezajo definiciji slovarja. Od teh je v zgornje razpredelnice vključen le *One Look Dictionary Search*, kjer gre za iskalnik po različnih spletnih slovarjih – razlika je v tem, da je uporabnik od običajne slovarske razlage oddaljen še en klik.

Tudi vsi drugi navedeni neslovarski viri so spletni, skupaj je navedenih 10 virov, od tega 6 različnih:

Razpredelnica 4: Pogostnost navedbe neslovarskih virov

Vir	Frekvenca
<i>Presis</i> (presis.amebis.si)	3
<i>Evrokorpus</i> (evrokorpus.gov.si)	2
<i>Google Translate</i> (translate.google.com)	2
<i>Ask Oxford</i> (www.askoxford.com)	1
<i>Wikipedia</i> (en.wikipedia.org)	1
<i>Yahoo Babel Fish</i> (babelfish.yahoo.com)	1
Skupaj:	10

Študenti kot slovarje oziroma namesto njih največkrat uporabljajo spletne prevajalnike, in sicer *Presis* (nekajkrat na mesec oz. leto), *Google Translate* (vsak dan in nekajkrat na mesec) in *Yahoo Babel Fish* (enkrat na mesec). Dva študenta na ta način uporabljata zbirko vzporednih dvojezičnih korpusov prevodov *Evrokorpus* (nekajkrat na teden oz. nekajkrat na leto). Dodatno sta bili navedeni še spletna stran *Ask Oxford*, ki je v času trajanja raziskave ponujala določene leksikografske podatke (ne pa dejansko iskanje po slovarju) in nasvete v zvezi s slovnico in črkovanjem (nekajkrat na leto), ter spletna enciklopedija *Wikipedia* (nekajkrat na mesec).

⁵ Poleg tega eden od študentov vsak dan uporablja pregledovalnik podatkovnih zbirk ASP32.

POVZETEK UGOTOVITEV S KOMENTARJEM

Čeprav je raziskava zajela le manjši del študentov prvega letnika in bi bili rezultati za celotno populacijo lahko znatno drugačni, izsledki kažejo na nekatere prevladujoče smernice glede rabe slovarjev za angleščino pri generacijah, ki trenutno končujejo srednjo šolo in se vpisujejo na študij anglistike.

Študenti slovarje veliko uporabljajo, kar je glede na smer študija razumljivo. Na prvi pogled se zdi, da študenti znatno več uporabljajo enojezične angleške slovarje (74 navedenih virov) kot dvojezične (51 navedenih virov), vendar je treba pri tem upoštevati neslovarske vire, ki v 9 od 10 primerov jasno služijo kot dvojezični slovar.⁶ Študenti so navedli 56 različnih virov, pri čemer bi bila pestrost ob večjem vzorcu gotovo še izrazitejša. Presenetljivo je, da se na seznamu niti z enkratno omembo ne pojavljajo nekateri novejši dvojezični slovarji, še posebno trenutno najobsežnejši, *Veliki angleško-slovenski slovar Oxford* (Simon Krek (ur.). Ljubljana: Državna založba Slovenije. 2005.).

Medtem ko se ob pogledu na sezname angleško-angleških slovarjev študenti zdijo dokaj zahtevni uporabniki preizkušenih svetovnih slovarjev, pa je slika glede uporabe dvojezičnih slovarjev precej drugačna. Poleg obeh večjih slovarjev, ki brez dvoma vsaj del svoje priljubljenosti dolgujeta dejstvu, da sta dostopna v elektronski obliki, na vrhu seznama kraljuje *Angleško-slovenski in slovensko-angleški moderni slovar* Daše Komac, ki v obeh jezikovnih smereh skupaj vsebuje komaj nekaj več kot 40.000 gesel, kar je za osnovni vir študenta anglistike veliko premalo. Na seznamu se pojavlja še več drugih slovarjev majhnega obsega.

Rezultati tudi kažejo, da prihajajo na univerzo študenti, ki so jim elektronske oblike predstavljanja podatkov bližje od knjig. Če zanemarimo vire, ki so dostopni tako v tiskani kot elektronski obliki, so študenti navedli 38 tiskanih in kar 61 spletnih virov. Podrobnejša analiza pokaže, da študenti v večini (25) kombinirajo uporabo tiskanih oz. elektronskih slovarjev s spletnimi slovarji; 4 študenti uporabljajo samo tiskane oz. elektronske izdaje, medtem ko 3 študenti uporabljajo samo računalnik (spletne in elektronske slovarje).

Odločitev za tiskani oz. elektronski vir je v veliki meri pogojena z vrsto slovarja: med 32 sodelujočimi študenti je tretjina (13) takšnih, ki uporabljajo tiskane oz. elektronske dvojezične slovarje, sicer pa samo spletne. Prav ob zaključku raziskave sta postala dostopna dva dvojezična spletna slovarja, in sicer *Brezplačni spletni slovarji PONS* ter *Veliki angleško-slovenski slovar Oxford* s plačljivim dostopom. Glede na to, da se študenti hitro navdušijo nad uporabo spletnih pripomočkov – takšen primer sta slovarja *Merriam-Webster Online Dictionary* in *Oxford English Dictionary*, ki sta bila na vajah mimogrede omenjena⁷ in sta v vprašalniku skupaj zabeležila 20 navedb – lahko pričakujemo, da se bo razmerje med tiskanimi slovarji na eni ter elektronskimi in spletnimi slovarji na drugi strani v prihodnosti še bolj nagnilo v prid slednjim.

Ugotovitve raziskave so neposredno pomembne za organizacijo pedagoškega dela (vključno s preverjanjem znanja) na anglističnih študijskih smereh. Poleg

⁶ V enem primeru na rabo ni mogoče sklepati.

⁷ V povsem specifičnem kontekstu v zvezi z iskanjem etimoloških informacij.

obstoječega poudarka na delu z enojezičnimi slovarji (pri čemer je treba študente seznanjati tudi z različnimi tipi specializiranih angleško-angleških slovarjev) se kaže potreba po korekciji rabe dvojezičnih slovarjev, saj bodo študenti lahko resnično dobre rezultate dosegali, le če bodo uporabljali verodostojne in ravni primerne jezikovne priročnike. Trenutna praksa, ko študenti angleščine posegajo po svojih osnovnošolskih slovarjih, kaže tudi na pomanjkanje tovrstnega osveščanja v srednjih šolah. Kar nekaj študentov je poročalo, da so imeli v šoli različne delavnice o uporabi angleško-angleških slovarjev, medtem ko so šolske ure, posvečene rabi dvojezičnih slovarjev, izjemno redke, čeprav učenci in dijaki prav te slovarje uporabljajo zelo pogosto. Zavest o tem, da naj z znanjem raste tudi slovar, bo ob napredovanju na višje stopnje angleščine prav gotovo koristna vsem učencem in dijakom.

Tako za učitelje angleščine v osnovnih in srednjih šolah kot za tiste, ki učijo angleščino na terciarni stopnji, je ključno zavedanje, da se sodobne generacije levijo iz uporabnikov knjižnih priročnikov v hitroprste uporabnike elektronskih in predvsem spletnih slovarjev. Pri tem potrebujejo specifična znanja, predvsem pa vire uporabljajo drugače, kar se kaže tako pri bralnem razumevanju in usvajanju besedišča kot pri spretnostih, kot sta prevajanje in pisanje sestavkov. Študenti, ki listajo po tiskanih slovarjih, so še med nami, a so izumirajoča vrsta.

POVZETEK

Raba eno- in dvojezičnih slovarjev med študenti anglistike

Raziskava na vzorcu 32 študentov prvega letnika anglistike na Univerzi v Ljubljani v študijskem letu 2009/2010 je pokazala, da študenti uporabljajo vrsto različnih slovarjev, med katerimi je nekoliko več angleško-angleških kot dvojezičnih. Med navedenimi dvojezičnimi slovarji ni nekaterih najnovejših in najboljšežnejših slovarjev za slovenščino, med najpogosteje uporabljanimi slovarji pa se pojavljajo dvojezični slovarji majhnega formata. Študenti že pretežno posegajo po elektronskih in spletnih virih, medtem ko so tiskani manj zastopani, ta trend pa se bo predvidoma še okrepil zaradi novih dvojezičnih spletnih slovarjev. Ugotovitve pomenijo opozorilo učiteljem vseh sektorjev, od osnovne šole prek srednje šole do univerze, saj se kaže potreba po dopolnilnem usposabljanju za rabo dvojezičnih slovarjev, preusmerjanje od tiskanih k elektronskim in spletnim virom pa bo predvidoma pomenilo tudi spremembo načina dela pri pouku angleščine na vseh stopnjah.

Ključne besede: raba slovarjev, enojezični slovarji, dvojezični slovarji, anglistika, didaktika angleščine

ABSTRACT

Use of Monolingual and Bilingual Dictionaries among Students of English

The study of dictionary use in 32 first-year students of English at the University of Ljubljana in the academic year 2009/2010 shows that students use a variety of dictionaries with a slight preponderance of monolingual dictionaries over bilingual ones. The bilin-

gual dictionaries listed do not include some of the most recent and most comprehensive dictionaries while some of the most frequently used resources are quite modest sized. The students are already predominantly users of electronic and on-line dictionaries with a lower frequency of printed resources – a trend which is only likely to accelerate with the advent of new bilingual on-line dictionaries. These results have practical relevance for teachers in all sectors, from primary and secondary schools to universities, as they point towards a need for additional training in the use of bilingual dictionaries. The transition from printed to electronic and on-line resources can also be expected to induce changes in EFL methodology at all levels.

Keywords: dictionary use, monolingual dictionaries, bilingual dictionaries, English studies, EFL methodology